

Sygn. akt II UK 497/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)
SSN Zbigniew Myszka
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku R. B.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa [...]o
wysokość emerytury policyjnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]z
dnia 15 maja 2015 r., sygn. akt III AUa .../13,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił odwołanie R.B. od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w [...] z dnia 13 października 2009 r. i z dnia 17 grudnia 2009 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że R. B. w spornym okresie czasu pełnił służbę od 16 października 1972 r. do 14 czerwca 1978 r. w Sekcji [...] Wydziału [...]

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na stanowisku inżyniera, od 15 czerwca 1978 r. do 31 marca 1980 r. w Zespole [...] Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na stanowisku inżyniera, od 1 kwietnia 1980 r. do 14 sierpnia 1985 r. w Zespole [...] Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na stanowisku inżyniera i od 15 sierpnia 1985 r. do 31 lipca 1990 r. w Wydziale [...] Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na stanowisku starszego inspektora.

Organ rentowy otrzymał informację z Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 25 czerwca 2009 r., że odwołujący się w okresie od dnia 16 października 1972 r. do dnia 31 lipca 1990 r. pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów.

Wobec powyższego, Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w [...] decyzją z dnia 13 października 2009 r., na podstawie art. 15b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 708 ze zm. - dalej jako ustawa o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy), dokonał ponownego ustalenia wysokości emerytury policyjnej R.B., określając ją od 1 stycznia 2010 r. na kwotę 2.312,79 zł brutto, natomiast decyzją z dnia 17 grudnia 2009 r. określił wysokość emerytury po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie zdrowotne na kwotę 1.913,64 zł netto. Wskaźnik podstawy wymiaru emerytury odwołującego się za okres pracy w organach bezpieczeństwa obniżono z 2,6% podstawy wymiaru do 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok służby we wskazanym okresie. Ponownie ustalona wysokość emerytury z tytułu wysługi lat od dnia 1 stycznia 2010 r. wyniosła łącznie 46,88% podstawy wymiaru.

W ocenie Sądu Okręgowego, jednostki, w których odwołujący pełnił służbę, były jednostkami służby bezpieczeństwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (jednolity

tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1721 – dalej jako ustawa lustracyjna), a pełniona służba miała charakter służby w organach bezpieczeństwa państwa, zatem brak było podstaw do uwzględnienia odwołania R.B..

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 15 maja 2015 r. oddalił apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo zakwalifikował służbę R.B. we wskazanych jednostkach jako służbę w organach bezpieczeństwa państwa. Sąd Apelacyjny podkreślił także, że apelujący nie udowodnił, aby miał do niego zastosowanie art. 15b ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

W piśmie procesowym z dnia 9 września 2014 r. odwołujący się załączył oświadczenia [...]. Z oświadczenia Z. S. wynika, że odwołujący się przywoził ulotki i gazetki konspiracyjne, „które pozyskiwał na zasadzie zbierania ich na terenie Dworca [...]”. Natomiast M. A. oświadczył, że będąc w [...], mógł zatrzymać się w mieszkaniu odwołującego się i bezpiecznie wykonywać swoje działania. K. G. zeznał, że pracował z odwołującym się w Biurze [...], gdzie w czasie wolnym „wspólnie układali dzwonki elektroniczne, w tym melodię do hymnu Solidarności”. Z. S. potwierdził, że odwołujący się przywoził z Warszawy ulotki, które następnie były rozprowadzane na terenie Ś. i wieszane na słupach. Rozprowadzaniem ulotek zajmowała się nielegalna grupa 5 nauczycieli, do której należał m. in. świadek. Grupa ta nie należała do żadnej organizacji społecznej ani partii politycznej, jej działalność poza rozprowadzaniem ulotek z hasłami niepodległościowymi polegała na wieszaniu w szkolnych salach krzyży i dyskusji na zebraniach. Z zeznań J. R. wynika, że odwołujący się pomógł jej córce otrzymać paszport oraz przekazywał pieniądze i informacje matce świadka pozostającej w Polsce. Z kolei M. A. zeznał, że nie może nic powiedzieć w kwestii podjęcia współpracy wnioskodawcy i czynnego wspierania osób na rzecz niepodległości państwa polskiego oraz wiedzy o tym przełożonych odwołującego się. Nie potwierdził informacji wynikających z załączonego wcześniej oświadczenia.

Dokonując wykładni gramatycznej art. 15b ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, Sąd Apelacyjny stwierdził, że to korzystne dla byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa unormowanie, może mieć

zastosowanie wówczas, gdy miało miejsce podjęcie współpracy i czynne wspieranie osoby lub organizacji działających na rzecz niepodległości Państwa Polskiego bez wiedzy przełożonych, w dającym się ustalić okresie służby. Samo wspieranie osoby działającej na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, nie jest wystarczającą przesłanką dla zastosowania tego przepisu. Zaistnieć muszą zatem łącznie dwie przesłanki: podjęcie współpracy i czynne wspieranie osób lub organizacji działających na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, a nadto współpraca i czynne działanie musi nastąpić bez wiedzy przełożonych. Sąd powołując się na racjonalność ustawodawcy, uznał, że nie można przyjąć, aby jego intencją była możliwość stosowania omawianego przepisu w stosunku do funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, którzy w sposób jednorazowy, sporadyczny pomagali innym w określonych sytuacjach życiowych.

Z zeznań świadków nie wynika, aby odwołujący się podjął współpracę z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, bowiem nie przesądzają o tym jednorazowe czynności, takie jak ułożenie melodii do hymnu Solidarności czy też pomoc w uzyskaniu paszportu. Podobnie, dostarczenie ulotek do Ś. nie miało związku z organizacją działającą na rzecz niepodległości Państwa Polskiego, co potwierdził świadek Z. S. w swoich zeznaniach. W konkluzji, przeprowadzone postępowanie dowodowe nie wykazało, aby odwołujący się współpracował z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

Ubezpieczony zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 15b ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w sytuacji, gdy skarżący wystąpił z żądaniem i udowodnił, że przed 1990 r., w okresie służby w organach bezpieczeństwa państwa, bez wiedzy przełożonych, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby i organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego oraz naruszenie przepisów postępowania art. 233 § 1 i 2 k.p.c., gdyż Sąd Apelacyjny z naruszeniem zasad wykorzystania dowodów w wyrokowaniu nie uwzględnił zeznań skarżącego, świadków [...], z których jednoznacznie wynika, że skarżący jako funkcjonariusz bezpieczeństwa państwa, przed rokiem 1990 i bez wiedzy przełożonych, z narażeniem się na odpowiedzialność dyscyplinarną a

nawet karną, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby oraz organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności podkreślić należy, że włączenie w art. 398³ § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, LEX nr 238975; z dnia 5 września 2008 r., I UK 370/07, LEX nr 785533; z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Oznacza to, że spór o ocenę poszczególnych dowodów i ustalenie stanu faktycznego nie może być przenoszony do postępowania przed Sądem Najwyższym, który jest związany - zgodnie z art. 398¹³ § 2 - ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (tak też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 228/08, LEX nr 475287).

Zgodnie z art. 15b ust. 3 ustawy o emeryturach funkcjonariuszy, do okresu służby mogą być doliczone w pełnym wymiarze okresy służby w latach 1944-1990 w organach bezpieczeństwa państwa, jeżeli funkcjonariusz udowodni, że przed rokiem 1990, bez wiedzy przełożonych, podjął współpracę i czynnie wspierał osoby lub organizacje działające na rzecz niepodległości Państwa Polskiego. Oznacza to, że we wskazanej sytuacji - przy ustalaniu wysokości emerytury - cały okres służby w organach bezpieczeństwa państwa, o których mowa w art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów

bezpieczeństwa państwa z lat 1944 - 1990 oraz treści tych dokumentów, podlega uwzględnieniu, przy zastosowaniu współczynnika 2,6% podstawy jej wymiaru za każdy rok służby - niezależnie od tego jak długo trwała współpraca z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego.

Dokonując wykładni powyższego przepisu, należy mieć na względzie, że obniżenie wysokości świadczeń funkcjonariuszom jest związane z jednoznacznie negatywną oceną działalności organów bezpieczeństwa państwa, bez których reżim komunistyczny nie mógłby funkcjonować w Polsce w latach 1944-1989. W preambule ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin oraz ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U. Nr 24, poz. 145), na podstawie której dodano art. 15b, wskazano, że ustawodawca kierował się „zasadą sprawiedliwości społecznej wykluczającą tolerowanie i nagradzanie bezprawia”. Skoro zatem sankcja wynikająca z art. 15b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy wynika z przynależności do organów represji nastawionych na zwalczanie polskich ruchów niepodległościowych, to, w ocenie Sądu Najwyższego, unormowanie z art. 15b ust. 3 tej ustawy odnosi się do takich działań na rzecz niepodległego Państwa Polskiego, które powodowały, że od momentu podjęcia współpracy ze strukturami niepodległościowymi służba pełniona przez funkcjonariusza tylko pozornie służyła państwu totalitarnemu, podczas gdy w rzeczywistości skierowana była przeciwko niemu. Chodzi zatem o wykorzystywanie przez funkcjonariusza służby bezpieczeństwa swoich kompetencji i posiadanej wiedzy operacyjnej dla aktywnego wspierania struktur konspiracyjnych przez np. informowanie o agentach, planowanych aresztowaniach i akcjach Służby Bezpieczeństwa. Innymi słowy, w komentowany przepis odnosi się do współpracy funkcjonariusza podczas i w związku z wykonywaną służbą w aparacie bezpieczeństwa.

Z tych względów do współpracy z osobami lub organizacjami działającymi na rzecz niepodległości Państwa Polskiego w rozumieniu powyższego przepisu nie

można zaliczyć doraźnych, jednostkowych działań w interesie osób represjonowanych czy tego samego charakteru aktów obywatelskiego sprzeciwu wobec państwa totalitarnego, jeśli jednocześnie (niezależnie i równolegle) cała aktywność zawodowa danej osoby wprzęgnięta była w aparat represji skierowanej przeciwko działaczom opozycji niepodległościowej. Co więcej, mając na względzie aksjologiczno-moralną ocenę, pełnienie służby w interesie państwa totalitarnego mimo kontestowania jego ustroju (jeśli rzeczywiście doraźne działania wpływały z pobudek ideologicznych, a nie pragmatycznych), wskazuje na daleko posunięty oportunizm. Trudno zaś uznać, aby taką właśnie postawę premiował ustawodawca w omawianym przepisie.

Z przedstawionych względów okoliczności ustalone w niniejszej sprawie nie stanowią podstawy do zastosowania wobec skarżącego art. 15b ust. 3 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

kc